

ACHTER DE SCHERMEN

GAN
ALFF
BFT
GIMMEL
DALET
HEE
WAW

VAN DE MEGILLA

JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
Tekeningen: Marchien Mayer

Dit boekje is onderdeel van het landelijke NIK/JELED leerplan voor joodse les aan kinderen vanaf 4 jaar. Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

© JELED – Jewish European Learning Experience Dot.net

DE HOOFDPERSONEN

Hier zie je vier personen, die allemaal een belangrijke rol spelen in de **מְגִלָּה** (*megilla*) van Esther. Schrijf bij iedereen in het vak wat zijn of haar aandeel was in de gebeurtenissen in de stad Sjoesjan, zo'n 2500 jaar geleden.

😊 *Tip: Lees eerst het verhaal uit 'Megillat Esther'.*

ACHASJVEROSJ

ESTHER

MORDECHAI

HAMAN

WIE IS HET BELANGRIJKST? - JOUW ANTWOORD

Wie van deze vier is volgens jou de belangrijkste persoon uit de Megilla?
Leg je antwoord uit:

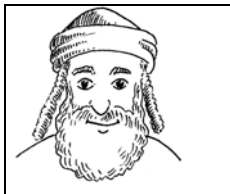
Ik vind dat _____ de hoofdrol speelt,

omdat _____.

WIE IS HET BELANGRIJKST? - ANTWOORDEN UIT DE TALMOED

Natuurlijk ben jij niet de enige die heeft nagedacht over de vraag wie de belangrijkste persoon in de megilla is, wie de *hoofdrol* speelt. Ook in de Talmoed is daarover gediscussieerd. Bijvoorbeeld in Megilla 19a, als antwoord op de vraag wat je moet doen wanneer je niet de hele megilla kunt horen, bijvoorbeeld omdat je ziek bent. Wat is dan het minimum dat je van de megilla gehoord moet hebben om de mitswa van קריאת מגילה (*kri'at megilla*) te hebben gedaan?

Waar moet je beginnen om de boodschap van het verhaal te begrijpen?

Rabbi Meir

Bij “Het gebeurde in de dagen van Achasjverosj”
(hoofdstuk 1 pasoeek 1)

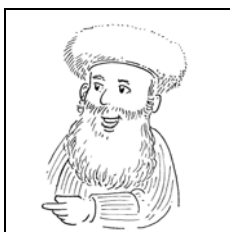
Rabbi Jehoeda (bar Ilai)

Bij “Er woonde een joodse man in Sjoesjan”
(hoofdstuk 2 pasoeek 5)

Rabbi José (= Jossi)

Bij “Toen maakte de koning Haman tot de
belangrijkste minister” (hoofdstuk 3 pasoeek 3)

Rabbi Sjimon bar Jochai

Bij “Die nacht kon de koning niet slapen”
(hoofdstuk 6 pasoeek 1)

Waarschijnlijk weet je nu al welke personen volgens Rabbi Meïr, Rabbi Jehoeda en Rabbi José de hoofdrol spelen.

Vul in:

Rabbi Meïr _____

Rabbi Jehoeda _____

Rabbi José _____

Het antwoord van Rabbi Sjimon bar Jochai is het moeilijkst. De Talmoed legt het als volgt uit:

Degene die zegt dat het belangrijkste gedeelte van het verhaal pas komt na de zin: "Die nacht kon de koning niet slapen, en daarom liet hij een lakei komen om hem voor te lezen uit het boek waarin stond opgeschreven wat er die nacht in het paleis gebeurd was" die heeft het over de kracht, de invloed van het נֶס (nes), het wonder. Megilla 19a

➔ Leg het antwoord van Rabbi Sjimon Bar Jochai uit:

Rabbi Sjimon Bar Jochai bedoelt volgens mij dat

_____

MAAR WIE HEEFT ER NOU GELIJK?

Ieder van deze vier mannen was een grote geleerde. De vraag is niet wie er hier gelijk heeft, maar wat we van hun antwoorden kunnen leren.

Je kunt de מְגִלָּה zien als een model, een patroon dat steeds weer terugkeert in de joodse geschiedenis. De tijd en de personen zijn steeds anders, maar de kern van het verhaal is hetzelfde: het joodse volk wordt bedreigd met uitroeiing.

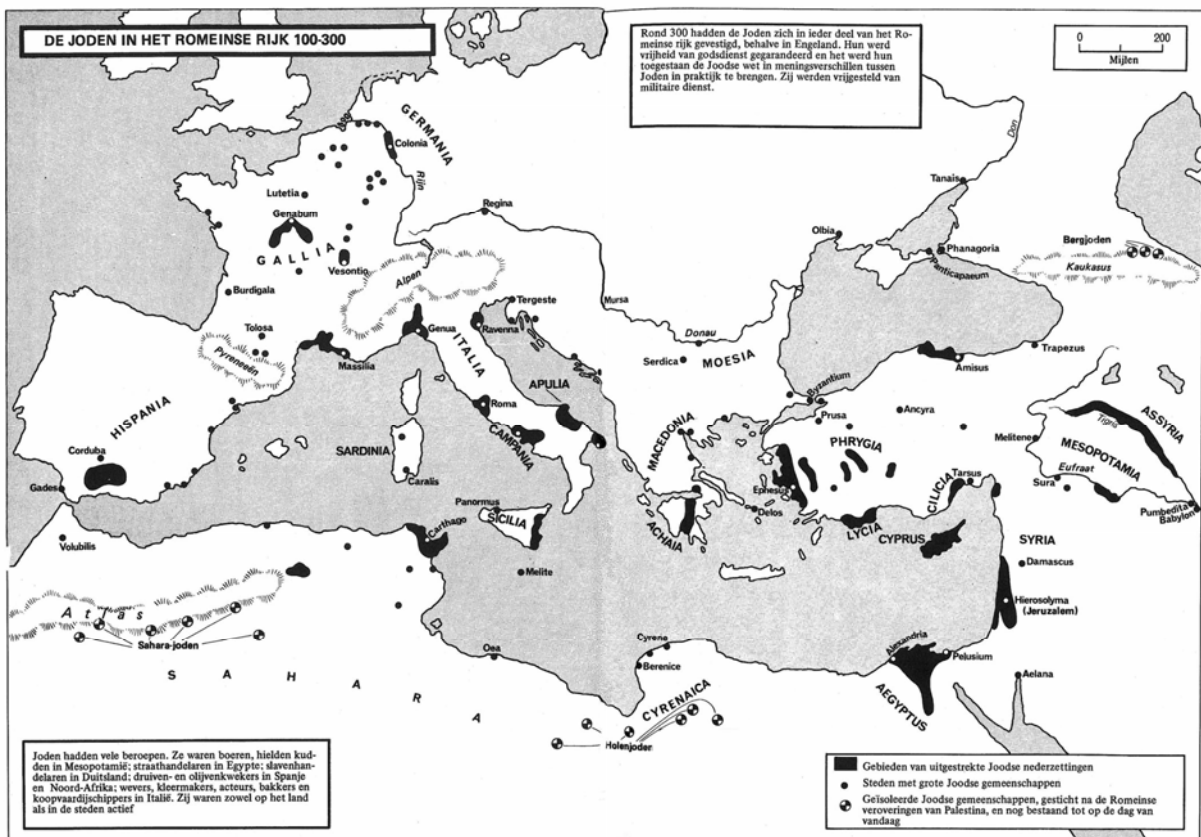
Op de volgende bladzijden leer je meer over tijd waarin deze Rabbijnen leefden. Daarna (vanaf bladzijde 8) wordt ieder van de vier antwoorden apart uitgelegd.

WANNEER LEEFDEN DEZE VIER RABBIJNEN?

Rabbi Meïr, Rabbi Jehoeda Bar Ilai, Rabbi José en Rabbi Sjimon Bar Jochai leefden rond het jaar 150 na de jaartelling, dus ruim 1860 jaar geleden. Ze waren ongeveer even oud en ze moeten elkaar goed hebben gekend, want als jongeren leerden ze allemaal in dezelfde jesjieva, namelijk de school van Rabbi Akiva, de beroemdste geleerde van die tijd.

Ze leefden in een periode die heel moeilijk was voor het joodse volk. In het jaar 70 was het המקדש (*beet hamikdasj*, de Tempel) door de Romeinen verwoest. Zelf waren ze toen nog niet geboren, maar ze kenden ongetwijfeld de verdrietige verhalen van hun (over)grootouders.

Rond het jaar 150 was het land Israël nog steeds veroverd door de Romeinen. Het maakte als provincie deel uit van het Romeinse Rijk, dat toen al enorm groot was. Op het hoogtepunt van macht strekte het Romeinse Rijk zich uit van Brittannia en Germania in het noorden tot aan Aegyptus in het zuiden, en van Hispania in het westen tot Assyria in het oosten.

VRAGEN

- 1** De vroegere provincies van het Romeinse Rijk zijn nu landen. Wat is hun tegenwoordige naam? (let op: sommige provincies bestaan uit meerdere landen!).

A. *Germania* = _____

B. *Gallia* = _____

C. *Hispania* = _____

D. *Syria* = _____

E. *Assyria* = _____

F. *Mesopotamia* = _____

G. *Aegyptus* = _____

- 2** Wat waren de grenzen van het rijk van koning Ahasjverosj? (kijk in het eerste hoofdstuk van de megilla!)

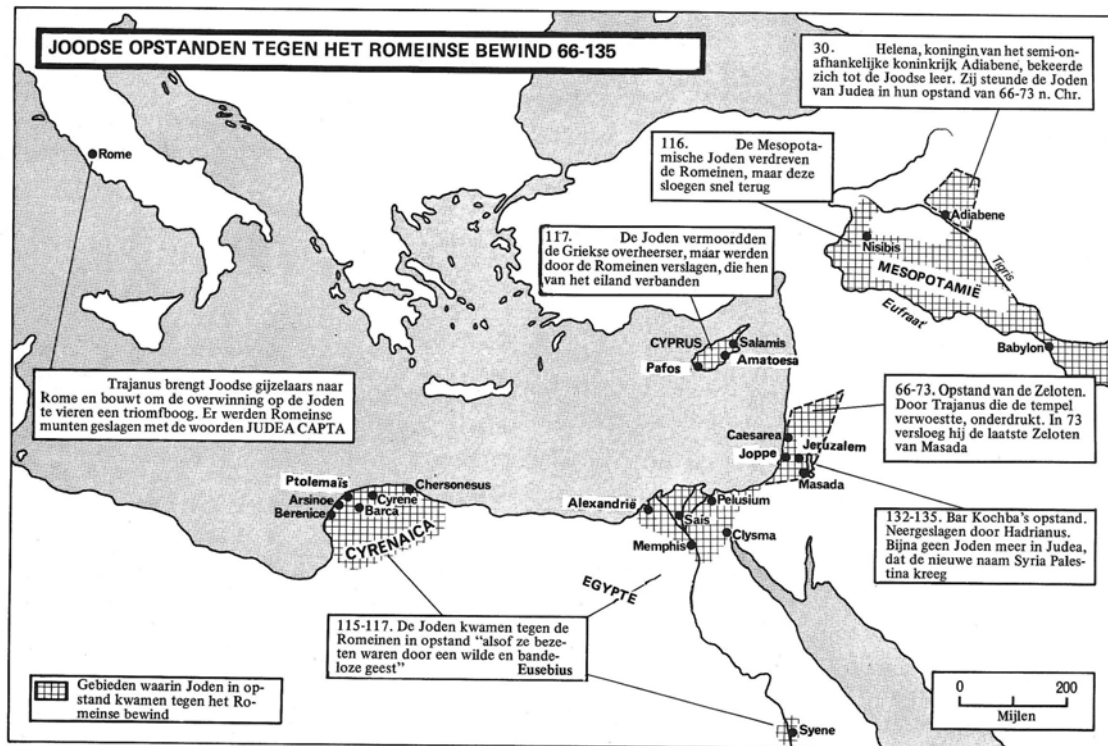
- 3** Wat was groter: het Perzische rijk van koning Ahasjverosj of het Romeinse rijk? Leg je antwoord uit.

Natuurlijk waren veel volkeren het er niet mee eens dat hun land door de Romeinen bezet was. Overal in het grote rijk braken voortdurend opstanden uit. Ook de bevolking van Israël protesteerde tegen de Romeinse overheersers, onder andere tijdens de Opstand van Bar Kochba (132-135).

Keizer Hadrianus stuurde zijn beste legeraanvoerder naar Syria, die de opstand van Bar Kochba in het jaar 135 neersloeg. Voor straf mochten joden voortaan niet meer in Jeruzalem of omgeving wonen.

Hadrianus had een militaire overwinning behaald, maar hij beseftte heel goed dat de Tora de werkelijke kracht van het joodse volk is. Daarom liet hij synagogen en scholen sluiten en verbood hij Tora-leren. Wie daarop betrupt werd kreeg de doodstraf. Rabbijnen en leraren werden massaal gevangen genomen en doodgemarteld. Een van hen was de beroemde en geliefde Rabbi Akiva, de leermeester van de vier Rabbijnen.

Veel joden vluchtten weg naar andere provincies van het Romeinse rijk, onder andere naar Egypte en בָּבֶל (Bavèl, Babylon) in de provincie Mesopotamia. Door de armoede, de honger maar vooral door de wrede acties van de Romeinen konden ze niet langer in Erets Jisraeel blijven wonen.

Rabbi Juda ben Bawa was de laatste belangrijke Rabbijn die nog niet gevangen genomen was. Hij riep de vijf beste leerlingen van Rabbi Akiva, waaronder Rabbi Meïr, Rabbi Jehoeda, Rabbi José en Rabbi Sjimon Bar Jochai, in het geheim bij elkaar. Ze gingen naar een plek in de bergen, tussen de steden Shefaram en Usha in het noorden van Israël.

Hoewel hij wist dat daar de doodstraf op stond, gaf Rabbi Juda ben Bawa ze daar alle vijf hun סְמִיכָה (*semicha*), de bevoegdheid om Rabbijn te zijn. Hij gaf de jonge Rabbijnen de opdracht om de kennis van de Tora door te geven aan zoveel mogelijk anderen en zo het Jodendom in stand te houden, waar ter wereld het joodse volk ook zou wonen.

De geheime bijeenkomst werd ontdekt door de Romeinen. Zodra Rabbi Juda ben Bawa merkte dat die er aan kwamen, ging hij in de nauwe kloof tussen de rotsen staan waardoor de Romeinse soldaten de plaats zouden moeten bereiken. Zo gaf hij de jongeren de gelegenheid om over de bergen weg te vluchten. Hij stierf daar, 70 jaar oud, als een martelaar.

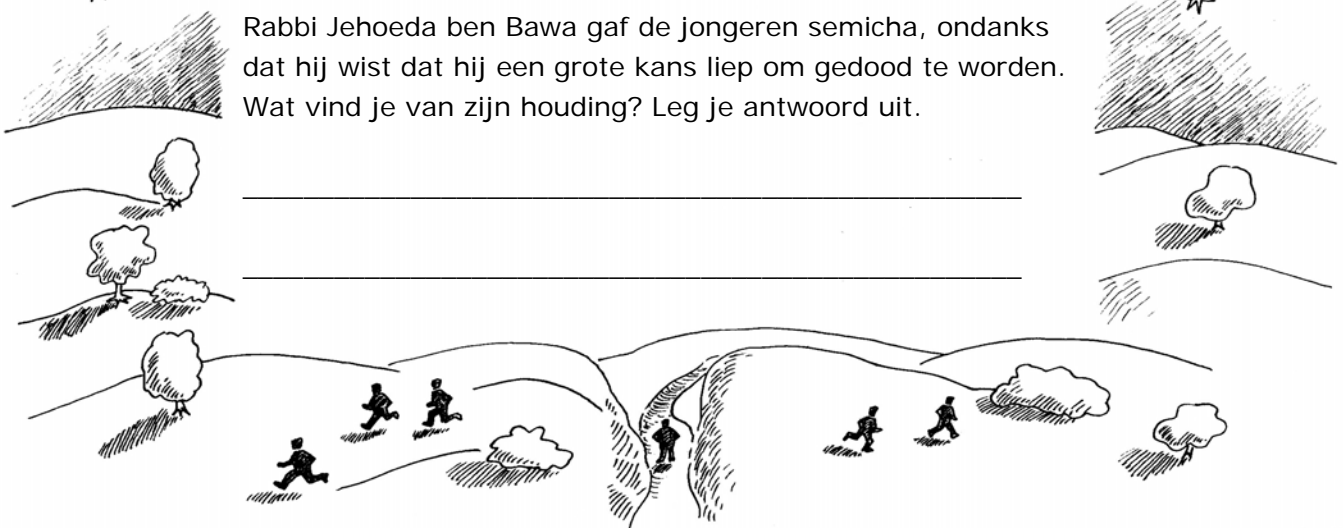
Zijn werk, en dat van de andere vermoorde Rabbijnen, werd door de vijf jonge Rabbijnen voortgezet. Ze hadden allemaal veel leerlingen, die op hun beurt ook weer belangrijke Rabbijnen werden, zoals bijvoorbeeld Rabbi Jehoeda Hanasi, die de Misjna samenstelde.

Dankzij de moed van deze vijf jongeren en hun leraren slaagde keizer Hadrianus er niet in om de traditie van de Tora te verbreken, de ketting die de generaties joden en de hele joodse geschiedenis met elkaar verbindt.

VRAAG

Rabbi Jehoeda ben Bawa gaf de jongeren semicha, ondanks dat hij wist dat hij een grote kans liep om gedood te worden. Wat vind je van zijn houding? Leg je antwoord uit.

Volgens *Rabbi Meir* moet de hele megilla worden gelezen, dus ook het eerste hoofdstuk met de beschrijving van het feest van koning Ahasjverosj. Voor Rabbi Meir is *Ahasjverosj* de sleutelfiguur uit het verhaal van Esther. Was hij niet de koning van Perzië geweest, dan was de hele geschiedenis misschien niet eens gebeurd.

Opdracht:

Hieronder zie je twee karaktereigenschappen van koning Ahasjverosj. Geef van elke eigenschap een voorbeeld uit de megilla:

1. Ahasjverosj wil graag indruk maken op iedereen

Voorbeeld:

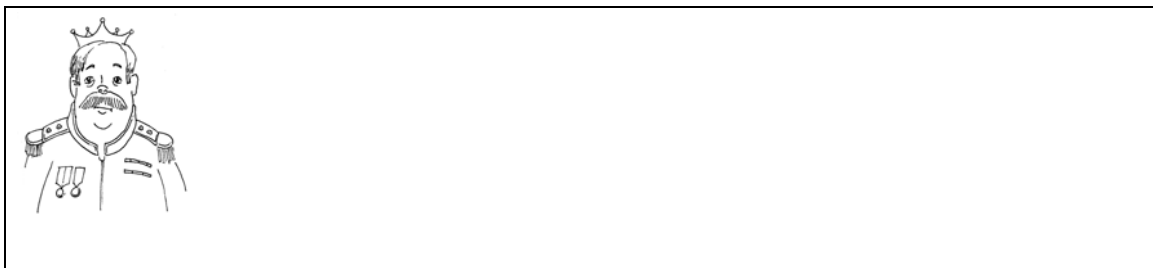
2. Ahasjverosj laat zich gemakkelijk door anderen beïnvloeden

Voorbeeld:

Wat vind jij zelf van koning Ahasjverosj? Is hij een sterke persoonlijkheid, of juist niet? Denk je dat hij een goede koning was? Leg uit waarom.

Schrijf je mening over Ahasjverosj in het vak:

Hoe denken onze joodse geleerden over Achasjverosj?

➔ Lees eerst dit stukje uit de megilla:

*In die dagen, toen de koning op zijn koninklijke troon zat die in de hoofstad Sjoesjan was.
In het derde jaar van zijn regering gaf hij een feest voor al zijn ministers en dienaren....* Esther 1: pesoekiem 2 en 3

Naar aanleiding van deze twee pesoekiem hebben de geleerden uit de tijd van de Gemara onder andere deze vragen gesteld:

Vraag 1:

Waarom vertelt pesoek 2 ons dat de koning op zijn troon zat? Dat spreekt toch vanzelf?

Vraag 2

Wat was de reden dat de koning pas in het derde jaar van zijn regering zo'n groot feest gaf?

Antwoord uit de Gemara:

Deze twee vragen horen bij elkaar.

De koning zat op zijn troon –

Dit betekent dat hij het gevoel had dat hij nu, na drie jaar, echt 'gesetteld' was als koning, dat hij tot rust gekomen was. Daarom gaf hij in het derde jaar een groot feest.

Waarvan was hij dan na drie jaar tot rust gekomen?

Achasjverosj dacht: mijn voorganger, koning Belsjatsar, telde de jaren maar maakte een vergissing. Maar ik heb de jaren ook geteld, en ik weet zeker dat ik het goed berekend heb en me niet vergis.

Wat bedoelt Achasjverosj?

In het jaar 586 voor de jaartelling had koning Neboechadnetsar van בָּבֶל (*Bavèl* = Babylon) na een lange strijd Jeruzalem veroverd. De bewoners van de stad werden voor een groot deel gedwongen om naar Babylon te verhuizen en het eerste Beth Hamikdasj werd verwoest. De beroemde נְבִיא (*navie* = profeet) Jirmijahoe had voorspeld dat God het joodse volk na zeventig jaar uit Babylon zou bevrijden en terugbrengen naar hun eigen land.

Koning Belsjatsar, een van de opvolgers van Neboechadnetsar, dacht dat die zeventig jaar inmiddels om waren, en dat de voorspelling van Jirmijahoe niet was uitgekomen. Hij dacht dat hij niets meer te vrezen had, maar stierf korte tijd later.

Volgens de gemara was Achasjverosj een van de opvolgers van Belsjatsar. Achasjverosj dacht dat Belsjatsar gestorven was omdat hij een verkeerde berekening had gemaakt. Belsjatsar telde de jaren vanaf dat de troepen van Neboechadnetsar de stad belegerden. Volgens Achasjverosj moest je pas beginnen met tellen vanaf het moment dat de inwoners van Jeruzalem naar Babylon waren overgebracht. Die zeventig jaar waren om in zijn derde regeringsjaar, en om dat te vieren gaf hij een heel groot feest. Volgens onze joodse geleerden waren de gouden bekertjes waaruit toen werd gedronken voor een deel afkomstig uit het בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, dat door Neboechadnetsar was leeggeroofd. Maar de gemara vertelt ons dat ook Achasjverosj zich vergiste. Weer een paar jaar later, zeventig jaar nadat de stad en het בֵּית הַמִּקְדָּשׁ verwoest waren, kregen de joden van Perzië toestemming om terug te gaan naar Jeruzalem.

Nog meer over Achasjverosj...

Sommige geleerden leggen de naam אַחַשְׁוֵרוּשׁ uit:

Rabbi Jochanan: אַח (*ach*) betekent: 'au!' en רוֹשׁ (*rosj*) is ראש dus 'hoofd'.

Wie de naam van Achasjverosj hoort, krijgt meteen pijn in zijn hoofd!

Rabbi Levi: אַח (*ach*) kan ook 'broer' betekenen. Achasjverosj betekent dan: *de broer van Rosj*.

Wie was Rosj? Dat is een andere naam voor Neboechadnetsar. Want in hun daden lijken die twee veel op elkaar.

Opdracht

Volgens Rabbi Levi zijn er een paar overeenkomsten tussen Neboechadnetsar en Ahasjverosj. Noem er twee van:

1. _____

2. _____

Samenvatting:

Ahasjverosj is de machtigste koning uit zijn tijd: zijn rijk strekt zich uit van India tot aan Ethiopië. Maar kennelijk vindt hij dat niet genoeg, want hij doet alles om de aandacht te trekken en indruk te maken.

Zo geeft hij grote feesten, waarbij hij pronkt met zijn prachtige paleis, zijn mooie vrouw, het kostbare meubilair met de ingelegde edelstenen en het gouden drinkservies.

Er is iets vreemds met Ahasjverosj: ondanks al zijn macht en rijkdom heeft hij geen zelfvertrouwen.

Hij doet altijd wat anderen hem zeggen, of dat nu zijn ministers of zijn jongste bedienden zijn, en hij is zich niet bewust van de gevolgen daarvan. Zelfs wanneer Haman hem toestemming vraagt om alle joden in Perzië uit te roeien zegt hij nog: 'Doe maar wat je wilt, Haman, doe maar zoals jij denkt dat het beste is.'

Je krijgt de indruk dat eten, drank en mooie vrouwen het enige is waar Ahasjverosj echt belangstelling voor heeft. En zo iemand had de macht over een groot deel van de wereld in handen!

Rabbi Meir zag grote overeenkomsten tussen de moeilijke tijd waarin hij leefde en de tijd van Mordechai en Esther. Voor hem is de Perzische koning het symbool van wat er kan gebeuren wanneer de macht in handen komt van slappelingen, die alleen maar in zichzelf geïnteresseerd zijn. Mensen die het allerslechtste van plan zijn, zoals Haman, kunnen in zo'n situatie gemakkelijk hun kans grijpen.

Opdracht:

Noem (minstens) twee overeenkomsten tussen het Perzische en het Romeinse Rijk:

1. _____
2. _____

Wat is volgens Rabbi Meir de boodschap van de megilla voor het joodse volk? Vul in:

Wanneer de macht in handen is van mensen zoals Ahasjverosj, dan..

Volgens *Rabbi Jehoeda Bar Ilai* is Achasjverosj niet zo heel erg belangrijk. Hij vindt dat je met het lezen van de megilla kunt beginnen bij:

Er woonde een joodse man in de hoofdstad Sjoesjan; zijn naam was Mordechai, de zoon van Ja'ier, de zoon van Sjim'i, de zoon van Kiesj uit de stam Benjamin. Die in ballingschap was meegevoerd uit Jeruzalem op bevel van Neboechadnetsar, de koning van Babylon. Esther 2: 5 en 6

De familie van Mordechai kwam dus oorspronkelijk uit Jeruzalem. Mordechai was een afstammeling van Kiesj, de vader van koning Sja'oen. De familie van Mordechai werd uit de stad verbannen door koning Neboechadnetsar.

Deze politiek was vroeger heel gewoon. Wanneer een koning een land veroverde, werden de belangrijkste mensen gedwongen om te verhuizen naar een ander gebied. Een ander woord voor zo'n gedwongen verhuizing is 'ballingschap'. De reden was dat men zoveel mogelijk wilde voorkomen dat de bevolking van het overwonnen gebied in opstand kwam. Daarom waren het juist de leiders die onder dwang moesten vertrekken: zij zouden het volk aanmoedigen om te gaan protesteren tegen de veroveraars.

Over het algemeen werkte deze politiek: de leiders namen al gauw de gewoonten en de godsdienst over van het nieuwe land waar ze terecht waren gekomen en bemoeiden zich niet meer met het land waar ze oorspronkelijk vandaan kwamen. Dat werd niet gezien als verraad: de mensen dachten dat ieder land zijn eigen goden had. Verhuisde je naar een ander land, dan aanbad je voortaan de goden van dat land.

Daarom was het des te opvallender dat er één volk was waarbij dit niet gebeurde. En dat was het joodse volk.

Opdracht:

➔ Lees dit gedeelte uit Psalm 137 en beantwoord de vraag:

Aan de rivieren van Babylon zaten we, en daar huilden we als we aan Tsjon dachten. We hingen onze harpen aan de wilgen, omdat onze onderdrukkers verlangden dat we muziek voor ze zouden maken: zing toch voor ons een lied uit Tsjon!

Maar hoe kunnen we het lied van onze God zingen in een vreemd land? Als ik jou vergeet, Jeroesjalajiem, dan mag mijn rechterhand verschrompelen. Mijn tong mag vastkleven aan mijn verhemelte als ik niet aan jou zou denken, als ik Jeroesjalajiem niet tot het toppunt van mijn vreugde zou maken... Psalm 137

Vraag:

1. Waardoor vielen de joodse ballingen in Babylon op? Noem twee verschillen:
  - a. _____
  - b. _____

Hoe denken onze joodse geleerden over Mordechai?

➔ Lees eerst dit stukje uit de megilla

In die dagen toen Mordechai in de poort van de koning zat werden Bigtan en Teresj, twee dienaren van de koning die tot de bewakers behoorden zo woedend dat ze koning Achasjverosj wilden vermoorden. Maar Mordechai wist ervan en vertelde het aan Esther, en Esther zei het tegen de koning uit naam van Mordechai Esther 2: 21 en 22

Joodse geleerden hebben hier onder andere deze vragen over gesteld:

Vraag 1: *Waarom waren Bigtan en Teresj zo boos?*

Rabbi Levi zegt: Bigtan en Teresj waren vroeger de bewakers van de koning en zaten in de poort van het paleis. Maar nu had Achasjverosj hun werk aan Mordechai gegeven. Daarover waren ze zo boos dat ze het volgende plan bedachten.

Ze zeiden: laten we vergif in de de wijnbeker van de koning doen, zodat hij sterft. Dan zal iedereen zeggen: toen Bigtan en Teresj de koning bewaakten waren er nooit problemen. En moet je zien – nu die jood hun werk heeft overgenomen is de koning dood. Megilla 12b

Vraag 2: *Hoe kon Mordechai weten wat die twee van plan waren?*

Bigtan en Teresj spraken Tarsi, een taal die maar heel weinig mensen konden verstaan. Ze waren er zo zeker van dat niemand kon begrijpen wat ze zeiden, dat ze het plan om de koning te vermoorden gewoon op straat bespraken.

Maar ze wisten niet dat Mordechai wel zeventig talen sprak, waaronder Tarsi. Hij kon dus alles wat ze zeiden gewoon verstaan. Megilla 12b

Mordechai komt uit een bekende familie van leiders en bestuurders. Zelf is hij ook een echte leider. Iedereen luistert naar hem, en volgt zijn adviezen op, ook zijn nichtje Esther die nu koningin is. Mordechai is op veel punten de tegenpool (precies het tegenovergestelde) van koning Ahasjverosj: hij is intelligent en voelt zich verantwoordelijk voor de joden in Perzië. Daarom is des te vreemder dat hij zijn volk in gevaar brengt....

➔ Lees deze samenvatting:

Ahasjverosj maakte Haman tot zijn eerste minister. De koning gaf het bevel dat iedereen moest knielen en buigen voor Haman. Alle mensen deden dat, behalve Mordechai. Toen de mensen hem vroegen waarom hij dat niet deed, vertelde hij dat hij joods was. Ze zeiden het tegen Haman, en toen die zag dat Mordechai niet voor hem knielde en niet voor hem boog, werd hij woedend. En niet alleen op Mordechai, maar op alle joden. Daarom wilde Haman iedereen in Perzië die behoorde tot het joodse volk - het volk van Mordechai - vermoorden. Esther 3:1-6

Mordechai's weigering heeft verschrikkelijke gevolgen voor de joden in Perzië. Maar waarom weigert hij eigenlijk? Het is helemaal niet verboden om respect te tonen voor iemand die een belangrijke positie heeft, in tegendeel.

Je mag inderdaad niet voor mensen knielen, alleen voor God, maar Mordechai had dat best op een wat andere manier kunnen doen, bijvoorbeeld op één knie. Of hij had een smoesje kunnen verzinnen. In ieder geval had hij gewoon weg kunnen lopen als Haman er aan kwam.

En verder: waarom moest hij zo nodig aan iedereen vertellen dat hij niet knielde omdat hij joods was? Nu bracht hij niet alleen zichzelf, maar alle joden in gevaar! En dat terwijl hij zelf tegen Esther had gezegd dat ze aan niemand mocht vertellen dat ze joods was....

Vraag:

Waarom weigerde Mordechai volgens jou om voor Haman te knielen?

Moeilijke vraag?

Je bent niet de enige, want veel verklaarders vinden dit een van de moeilijkste stukjes uit de megilla!

Er is een verklaring die zegt dat Haman een *afgodsbeeldje* aan een ketting om zijn nek had hangen. Wanneer Mordechai voor hem zou buigen, deed hij dat meteen ook voor een afgod en dat mogen joden onder geen enkele voorwaarde doen. Maar waarom bogen de andere joden van Sjoesjan dan wél voor Haman?

Er is nog een andere uitleg: zo liet Mordechai zien dat hij er *trots* op is om *joods* te zijn. Hij komt op voor zijn principes, wat andere mensen er ook van zeggen. Je kunt het een beetje vergelijken met de leraren van Jehoeda Bar Ilai. Ondanks dat ze wisten dat ze groot gevaar liepen door op een joodse manier te leven, lieten ze zien dat ze er trots op waren om joden te zijn, en deden ze extra hun best om zich aan de mitswot uit de Tora te houden.

Opdracht:

Net als Mordechai was Rabbi Jehoeda Bar Ilai een leider van het joodse volk in een heel moeilijke tijd. Wat is voor Rabbi Jehoeda Bar Ilai de boodschap van de megilla?

In moeilijke tijden moeten de leiders van het joodse volk

Rabbi *Jose ben Chalafta* vindt dat je bij hoofdstuk 3 van de megilla mag beginnen, wanneer koning Ahasjverosj Haman benoemt als zijn belangrijkste minister.

Wie was Haman?

Voluit heet hij Haman ben Hammedata, en de megilla vertelt ons er nog bij dat hij een Agagiet is, een afstammeling van Agag. Agag was de koning van Amalek. Zijn volk, dat ook Amalek heette, viel het joodse volk op een laffe manier aan toen het kort na de uittocht uit Egypte vermoeid en zwak door de woestijn trok.

➔ Lees deze pesoekiem uit Dewariem:

Denk steeds aan wat Amalek je heeft aangedaan toen je op weg was nadat je uit Egypte was weggegaan. Hoe hij je onverwachts aanviel... Je moet de herinnering aan Amalek van onder de hemel wegvagen. Vergeet nooit wat hij je heeft aangedaan! (Dewariem 25: 17-19)

Haman is, net als zijn voorvaders, een symbool voor de vijanden van het joodse volk. De Tora zegt dat we niet mogen vergeten wat die ons hebben aangedaan. Het stukje uit Dewariem wordt in sjoel voorgelezen op de sjabbat voor Poeriem.

Vragen:

1. *Hoe heet de sjabbat voor Poeriem (kijk in de loeach!)*
Sjabbat z - - - - r
2. *Wat betekent dit woord?* _____!
3. *Waarom wordt dit stukje uit Dewariem juist op de sjabbat voor Poeriem gelezen?*

Hoe denken onze joodse geleerden over Haman?

➔ Lees eerst dit stukje uit de megilla:

Toen zei Haman tegen koning Achasjverosj: er is een volk dat verspreid en afgezonderd leeft tussen de volkeren in al de provincies van uw koninkrijk. Hun wetten zijn anders dan die van de overige volkeren en ze houden zich niet aan de wetten van de koning. U heeft er geen enkel voordeel bij wanneer u ze met rust laat. Zelf zal ik tienduizend zilveren muntstukken voor uw schatkist geven. (Esther 3: 8 en 9)

Vraag:

Welke argumenten gebruikt Haman om de koning er van te overtuigen dat hij toestemming moet geven om alle joden zijn rijk te doden?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Net als Mordechai is Haman heel intelligent. Maar er is een groot verschil: Mordechai gebruikt al zijn talenten om goede dingen te doen, om het joodse volk te redden, terwijl Haman precies het tegenovergestelde doet. Haman zet zijn intelligentie en al zijn talenten in om het slechte te doen. Hij valt anderen op een laffe manier aan. Maar vooral zorgt hij er voor dat zoveel mogelijk mensen hetzelfde gaan denken als hij. Vooral slappelingen als Achasjverosj . . . .

Opvallend is dat de megilla ons in het begin niets over Haman vertelt. Pas nadat hij benoemd is tot de belangrijkste minister horen we over hem, maar dan is ook meteen duidelijk wat hij van plan is.

Dat is een van de kenmerken van mensen die zo door en door slecht zijn als Haman. Ze weten heel goed hoe ze de Ahasjverossen van hun tijd moeten aanpakken om geleidelijk aan een hoge positie te krijgen. Zo is Hitler in 1933 op democratische manier gekozen: hij had een meerderheid van de stemmen. De meeste mensen krijgen pas in de gaten dat er groot gevaar dreigt wanneer het al veel te laat is.

De joodse uitdrukking voor kwaadspreken, het op een verkeerde, negatieve manier gebruiken van woorden is **לְשׁוֹן הָרָע** (*Lesjon Hara*).

De ergste vorm van *Lesjon Hara* is laster, **מוֹצִיא שֵׁם רָע** (*motsie sjem ra*). Iemand die lastert probeert opzettelijk de goede naam van een ander te beschadigen. Een lasteraar is slim: hij weet dat niemand hem gelooft wanneer hij alleen maar liegt, dus zit er vaak een kern van waarheid in de praatjes die hij onder zoveel mogelijk mensen verspreidt. En dat is precies wat Haman doet!

➔ Lees de uitleg van Rava, een van de Rabbijnen uit de gemara:

· Rava zei: er is niemand die zo erg kon lasteren en kwaadspreken als Haman. Kijk maar naar de argumenten die hij gebruikt:

· *"Ze leven afgezonderd van de andere volkeren"* – ze willen niet eens met iemand van een ander volk trouwen.

· *"Hun wetten zijn anders dan die van de overige volkeren"* – ze willen niet eens met ons samen eten of drinken.

· *'Ze houden zich niet aan de wetten van de koning'* – iedere keer hebben ze wel weer een ander smoesje om niet te hoeven werken: de ene keer is het sjabbat, dan weer een feestdag, daar hebben ze er heel veel van.

· *'U heeft er geen enkel voordeel bij wanneer u ze met rust laat'* – ze beledigen u voortdurend. Wanneer een vlieg in een beker wijn valt, dan halen ze de vlieg er uit en drinken ze de wijn op. Maar wanneer u, majesteit, de beker ook maar met een vinger aanraakt, dan mogen ze niet meer van de wijn drinken'. Megilla 13b

Haman is niet alleen een lasteraar, maar ook een antisemiet: hij wil het joodse volk vernietigen. Voor een antisemiet telt alleen het feit of iemand joods is of niet, het maakt niet uit of je je daar heel bewust van bent of er niets aan jodendom doet. Een antisemiet heeft een hekel aan iemand, alleen maar omdat hij of zij joods is. Veel antisemieten willen zelfs alle joden doden.

De combinatie van iemand die zoveel macht heeft als Haman en antisemitisme is voor het joodse volk levensgevaarlijk. Helaas is er in veel generaties iemand als Haman geweest. Bij de naam Haman denk je niet alleen aan de Haman uit de megilla, maar aan alle vijanden van het joodse volk.

Opdracht:

Wat is volgens Rabbi José de belangrijkste boodschap van de megilla? Vul in:

ie mand als Haman

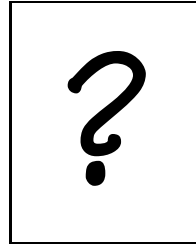

Het antwoord van *Rabbi Sjimon Bar Jochai* is het moeilijkst. Volgens hem kun je eventueel de helft van de megilla overslaan. Het belangrijkste gedeelte van het verhaal komt voor hem pas vanaf hoofdstuk 6, bij de zin 'Die nacht kon de koning niet slapen, en daarom liet hij een lakei komen om hem voor te lezen uit het boek waarin stond opgeschreven wat er in het paleis gebeurd was'.

Waarom kiest Rabbi Sjimon Bar Jochai juist voor deze zin?

→ Lees deze uitleg:

* Die nacht, dat was **toevallig** de nacht voorafgaand aan de ochtend waarop Haman naar het paleis kwam om te vragen of hij Mordechai alvast aan de galg mocht laten ophangen.

* Omdat koning Achasjverosj **toevallig** eens niet kon slapen, liet hij een lakei komen om hem voor te lezen.

* De lakei las **toevallig** precies het stuk voor waarin stond dat Mordechai het leven van de koning had gered.

* De koning wilde Mordechai belonen en vroeg advies aan de eerste de beste minister die hij zag. Dat was **toevallig** Haman.

En door deze **toevallige** samenloop van omstandigheden verandert de situatie van de joden in Perzië ten goede, 'van wanhoop in vreugde'.

Toevallige samenloop van omstandigheden?

Er gebeurt wel heel erg veel toevalligs in het verhaal van Esther! Volgens Rabbi Sjim'on Bar Jochai is er iets heel bijzonders met de megilla. De Naam van God wordt er nergens in genoemd, maar toch speelt Hij achter de schermen de belangrijkste rol. De wonderbaarlijke samenloop van omstandigheden, waardoor de joden van Perzië gered worden is voor Rabbi Sjim'on Bar Jochai de kern van het verhaal.

נֵס נִסְתָּר

Het wonder in de megilla is een נֵס נִסְתָּר (*nes nistar*) een verborgen wonder. Eigenlijk merkt niemand dat er bijzondere, wonderbaarlijke dingen gebeuren. Dat zie je pas wanneer alle puzzelstukjes samenvallen en het weer goed gekomen is.

Een נֵס נִסְתָּר komt niet zomaar 'uit de hemel vallen'. Er is moed en vertrouwen voor nodig. Daardoor kan het soms gebeuren dat iemand, met (verborgen) steun van ה' verandert in een held, in iemand die bijdraagt aan de redding van het joodse volk uit een moeilijke, schijnbaar uitzichtloze situatie.

Wie is degene die zo'n bijdrage levert aan het נֵס נִסְתָּר van Poeriem?

Twee van de hoofdpersonen gedragen zich aan het eind van de megilla ongeveer nog net zo als in het begin. Achasjverosj blijft een slappeling van een koning die doet wat anderen hem vertellen, en Mordechai is nog steeds een leider.

Maar er is nog een andere hoofdpersoon. Iemand die in de loop van het verhaal zo verandert dat het nauwelijks is voor te stellen dat het om een en dezelfde dezelfde persoon gaat.

En die persoon is . . . . . Esther.

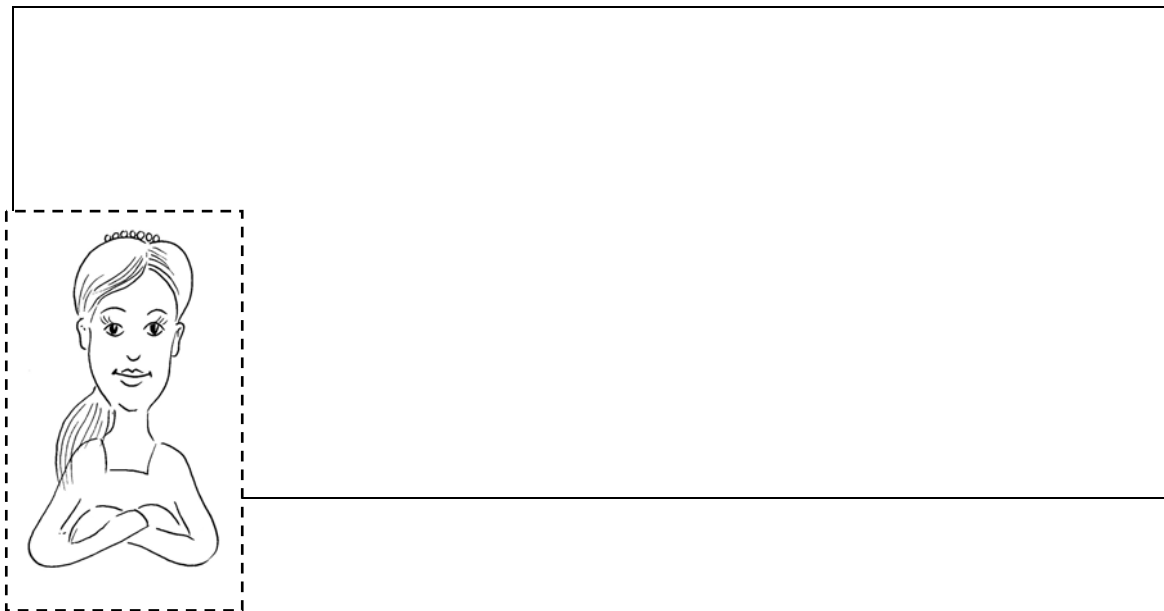

➔ Lees deze informatie over Esther uit de eerste helft van de megilla:

* Mordechai zorgde voor Esther, want ze had geen ouders meer * Het meisje was heel mooi * Esther vertelde niemand dat ze joods was, want dat had Mordechai haar gezegd * Iedereen vond Esther mooi en lief * De koning vond Esther de mooiste van alle vrouwen * Ook in het paleis deed Esther wat Mordechai van haar vroeg * Esther vertelde het aan de koning, in opdracht van Mordechai * Esther zei: ik kan toch niet zomaar naar de koning gaan!

Vraag:

Wat voor indruk krijg je van Esther als je deze informatie leest? Wat voor vrouw lijkt ze in het begin van de megilla? Schrijf je mening in het vak:

In het begin van de megilla weten we eigenlijk alleen maar van Esther dat ze mooi is. Ze komt passief over: ze gehoorzaamt meteen wanneer iemand tegen haar zegt dat ze iets moet doen, bijvoorbeeld Mordechai of Hegai, de opzichter van de harem van Ahasjverosj.

In het paleis weet eigenlijk niemand iets over haar afkomst. Het blijft allemaal raadselachtig: waar ze vandaan komt, wie haar ouders zijn, welke godsdienst ze heeft, tot welk volk ze behoort. Een meisje met een mooie buitenkant, maar over wat er van binnen in haar om gaat weten we niets.

➔ Deze informatie over Esther komt uit het laatste gedeelte van de megilla:

* Laat de koning en Haman vanavond bij me komen eten * Red mijn volk!
* Onze aartsvijand, dat is die Haman daar * Koningin Esther vertelde
de koning dat Mordechai familie van haar was * Koningin Esther geeft
het huis van Haman aan Mordechai * Hoe zou ik kunnen aanzien dat mijn
volk gedood wordt * Koning, trek het bevel van Haman in! * Hang de tien
zonen van Haman aan de galg * Esther, de dochter van Avichajiel *
Koningin Esther schrijft de megilla * Esther stelt in dat alle joden
voortaan Poeriem moeten vieren *

Wat voor indruk maakt Esther nu op je? Schrijf je mening in het vak:

Vergelijk je antwoord met wat je op bladzijde 24 hebt opgeschreven.

Het belangrijkste verschil is _____
_____
_____

De Esther aan het slot van de megilla is een sterke, krachtige vrouw, waar iedereen naar luistert.

En heel Perzië weet dat ze joods is: de koningin is het nichtje van Mordechai, een van de leiders van de joodse gemeente Sjoesjan, en haar vader heette Avichajiel.

In het tweede gedeelte van de megilla wordt Esther vaak '*koningin Esther*' genoemd, in de eerste helft (bijna) niet. Opvallend is ook dat niemand het meer over haar schoonheid heeft. Ze zal nog wel net zo mooi zijn als in het begin, maar er zijn nu belangrijkere dingen te vertellen over Esther!

Het lieve, verlegen en passieve meisje is verdwenen. Esther is uitgegroeid tot een vrouw met een sterke persoonlijkheid. Voortaan is zij degene die zegt wat er moet gebeuren, en iedereen luistert naar haar. Of het nu koning Achasjverosj is of Mordechai, ze doen wat Esther zegt!

Wanneer verandert Esther?

Het vierde hoofdstuk begint met grote paniek. Overal in Sjoesjan klinkt gehuil en gejammer, want Achasjverosj heeft dan net op verzoek van Haman het bevel gegeven dat alle joden van Perzië moeten worden gedood.

Mordechai zit uit protest in gescheurde kleren op het drukste plein van de stad: een teken van rouw en verdriet. Maar Esther weet van niets... Pas als Mordechai haar via een dienaar een kopie van de brief van Haman geeft, beseft ze wat er aan de hand is. Mordechai geeft Esther een opdracht: ga naar de koning en smee hem om jouw volk, het joodse volk, te redden!

➔ Lees deze samenvatting van het gesprek tussen Esther (E) en Mordechai (M).

E: 'Ik heb de koning al in geen dertig dagen gezien, en je weet toch net als iedereen dat niemand zonder toestemming naar de koning mag gaan. En wie dat toch doet wordt gedood, tenzij de koning diegene de gouden scepter aanreikt'.

M: 'Denk maar niet dat jij als enige van alle joden in het land aan het bevel van Haman kunt ontkomen, ook al woon je in het paleis! Het is je plicht om voor je volk op te komen, Esther. Misschien is dit wel de reden dat juist jij, van alle meisjes in Perzië, bent gekozen om koningin te worden. Ik weet zeker dat de joden van Perzië zullen worden gered, en als het niet door jou is dan gebeurt het wel op een andere manier.

E: roep alle joden in Sjoesjan bij elkaar en laat ze drie dagen vasten. Ik zal dat ook doen, en daarna ga ik naar de koning, ook al is het tegen de wet. En als dat mijn dood betekent, nou dan moet dat dan maar'.

Vraag:

Welke argumenten gebruikt Mordechai om Esther te overtuigen?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Na drie dagen vasten trekt Esther haar *koninklijke* gewaad aan en gaat naar Achasjverosj. Die is allervriendelijkst, en zegt: Wat wilt u, *koningin Esther*? Al vraag je de helft van mijn koninkrijk – het is voor jou! Esther heeft maar één bescheiden wens:

יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ

Dat de koning en Haman vandaag bij mij komen eten

Wat verandert er door deze wens?

Tijdens deze maaltijd gebeurt er niets bijzonders. Wanneer Ahasjverosj aan Esther vraagt wat ze nu eigenlijk wil, herhaalt ze haar wens: dat de koning en Haman bij haar komen eten.

Het lijkt alsof alles nog hetzelfde is gebleven, maar dit ene zinnetje zorgt voor een sneeuwbaaleffect waardoor op het eind de joden van Perzië gered worden.

Want na deze maaltijd komen er grote veranderingen:

HAMAN *gaat naar huis. Onderweg ziet hij Mordechai, die ook nu deze keer niet voor hem buigt. Woedend komt hij thuis, waar zijn vrouw hem aanraadt om de volgende ochtend aan de koning te vragen of Mordechai alvast aan de galg mag worden gehangen.*

DE KONING *kan niet slapen. Daarom laat hij een dienaar komen, die hem voorleest uit het boek waarin alles staat wat er in het paleis gebeurd is. Het vervolg weet je: de 'toevallige' samenloop van omstandigheden waardoor alles goed afloopt.*

Waarom kan de koning niet slapen?

➔ Lees deze antwoorden uit de gemara:

Antwoord 1

Koning Ahasjverosj kon niet slapen omdat hij ongerust was. Hij dacht: waarom zou Esther die Haman ook hebben uitgenodigd? Zijn die twee soms van plan om me te vermoorden? En hoe komt het dan dat niemand me daarvoor gewaarschuwd heeft? Ben ik misschien vergeten om iemand te belonen die iets goeds voor me gedaan heeft?

Antwoord 2

De Koning van de Wereld kon niet slapen.

Opdracht 1:

Leg antwoord 2 uit. Gebruik hierbij de informatie op bladzijde 23!

Opdracht 2

Omcirkel de beginletters van de eerste vier Hebreeuwse woorden van de wens van Esther (bladzijde 27). Wat valt je op?

Opdracht 3

De naam אֶסְתֵּר kun je ook nog op een andere manier lezen, namelijk אֶסְתֵּר (essateer). Dit betekent: 'Ik zal me verstoppen'.

Leg uit hoe 'verstoppen' in de Megillat Esther zowel met God als met Esther te maken heeft:

God:

Esther:

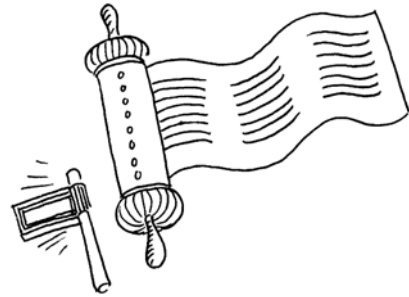
Opdracht 4

Er bestaan megillot die op een heel bijzondere manier geschreven zijn: bijna iedere kolom begint met het woord **הַמִּלָּה**

Wat is volgens jou de achterliggende gedachte?

Opdracht 5

➔ Lees deze tekst over het lezen van de megilla uit de Sjoelchan Aroech:

We zijn verplicht om de megilla in de avond te lezen en dit overdag te herhalen. Deze verplichting geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. Onder avond wordt verstaan: de het tijdstip waarop het donker is, dus de hele 'joodse' nacht. Om deze mitswa van **קְרִיאַת מְגִלָּה** te hebben gedaan moet je de hele megilla woord voor woord gehoord hebben, van iemand die voorleest uit een kosjere megilla. Sjoelchan Aroech, Orach Chajiem

Vragen:

1) Welk gedeelte van de megilla moet je volgens de Sjoelchan Aroech gelezen hebben om aan de mitswa van *kri'at megilla* te hebben voldaan?

---

2) Met welk antwoord van bladzijde 2 komt dit overeen?

Opdracht 6

➔ Lees nu deze tekst over een Nederlandse minhag:

Het is een oude Nederlandse **מִנְהַג** om nog voordat het 'nacht' is te beginnen met het voorlezen van de megilla.
Men zorgt er dan voor dat het begin van het zesde hoofdstuk samenvalt met het tijdstip waarop het volgens de loeach 'nacht' is.

- 1) Wat is een minhag? Geef een ander voorbeeld dat ook met Poeriem te maken heeft.

Minhag = _____

Voorbeeld: _____

- 2) Wat wordt hier bedoeld met 'nacht'?

_____

- 3) Waar begint het zesde hoofdstuk van de megilla mee?

_____

- 4) Wat is volgens jou de achtergrond van deze Nederlandse minhag?

_____

Opdracht 7

Wat is volgens Rabbi Sjimon Bar Jochai de boodschap van de megilla voor het joodse volk? Vul in:

Uit de megilla kunnen we leren dat

Poeriem sameach!

